CA’FER-İ SÂDIK

İslâm âlimlerinin gözbebeklerinden olup, seyyid ve oniki imâmın altıncısı. Hazret-i Ali’nin torununun torunu olup, Eshâb-ı kiramı görmekle şereflenen Tabiîn devrinin yükseklerinden ve evliyânın büyüklerinden olup, silsile-i âliyyenin dördüncüsüdür. Künyesi, “Ebû Abdullah”dır. Tâhir, Fadıl gibi birçok lakabı vardır. En meşhûru “Sâdık”tır. Babası Muhammed Bâkır, onun babası İmâm-ı Zeynel’âbidîn, onun babası Hazreti Hüseyin ve onun babası da Hazreti Ali’dir. Annesi Ümmü Ferve’dir. Annesinin babası Kâsım, onun babası Muhammed ve onun babası da Hazreti Ebû Bekr-i Sıddîk’tır. Annesinin annesi, Abdurrahmân bin Ebû Bekr’in kızı Esmâ’dır. 83 (19 Nisan Çarşamba m. 702) senesinin Rebîul-evvel ayının onyedisinde Pazartesi günü Medîne-i münevverede doğdu. Altmışbeş senelik ömrünün otuzdört senesinde imamlık yaptı. 148 (6 Eylül Cuma m. 765) senesinin Recep ayının onbeşinde Pazartesi günü Mekke’de vefât etti. Kabri, Cennet-ül-Bâki’de olup, babası ve dedesi yanındadır.

Ca’fer-i Sâdık hazretleri, temiz ve yüksek bir nesebe (soya) sahip olduğu gibi, güzel yüzlü ve tatlı dilliydi. Bedeni sanki nûr saçıyordu. Yüzünün renginde beyaz ve kırmızı karışmış olup, tatlı bir çehresi vardı. Kuvvetli ve orta boylu idi. Kısa ve şişman değildi. Saçı kumrala yakındı. Hazreti Ali’ye çok benzerdi. On evlâdı olup, yedisi erkek, üçü kız idi. Oğulları: Mûsâ Kâzım, İshâk, Muhammed, İsmail, Abdullah, Abbâs ve Ali’dir. Evlâdlarının hepsi zamanının süsü, âlimi ve üstünlerinden olup, evliyânın rehberiydiler. Mûsâ Kâzım, oniki imâmın yedincisidir.

İmâm-ı Ca’fer ilmi, oniki imâmdan beşincisi olan babası Muhammed Bâkır’dan öğrendi. İlim ve fazîlette zamanının bir tanesi oldu. Bütün din bilgilerinde olduğu gibi, zamanının bütün fen ilimlerinde de söz sahibiydi. Yetiştirdiği talebeler, cebir ve kimya ilimlerinde çeşitli keşifler yapmışlar, bu ilimlerin temel sistematiğini kurmuşlardır. Fizik ve kimya ilimlerinin konusunu teşkil eden madde ve onlar üzerindeki bilgisi, o kadar çoktu ki, bu husûslarda zamanında yaşayan herkese akıl-ilim hocalığı yapardı. Kimyanın babası sayılan Câbir de, Ca’fer-i Sâdık’ın talebesidir. İmâm-ı Ca’fer’in en meşhûr talebesi, Hanefî Mezhebi’nin kurucusu ve Ehl-i sünnetin reîsi olan İmâm-ı a’zam Ebû Hanîfe Nu’man bin Sâbit’tir. İmâm-ı â’ zam, Ca’fer-i Sâdık’in derslerine ve sohbetlerine devam ederek, o gizli ve aşikâr ma’rifet kaynağından ilim ve evliyâlık yolunda çok istifâde etti. İmâm-ı a’zam, O’nun huzûrunda kavuştuğu yüksek mertebeleri anlatmak için, “O iki sene olmasaydı, Nu’man helak olmuştu” buyurmuştur, İmâm-ı a’zam (radıyallahü anh), bu sözü ile hocası Ca’fer-i Sâdık hazretlerinin büyüklüğünü, kıymetini, kavuştuğu dereceleri anlatmak istemiştir.

Kalbi, bütün kötü huylardan temizleyip, Allahü teâlâya kavuşmak için lâzım gelen ma’rifetleri, ibâdet ve işleri öğreten tasavvuf yollarının çeşitli isimler alması, başka başka olduklarını göstermez. Aynı mürşidin talebeleri, birbirlerini tanımak ve hocaları (mürşidleri) ile öğünmek için bulundukları yola, müşridlerinin isimlerini vermişlerdir. Hazreti Ebû Bekir vasıtası ile gelen yolda “zikr-i Hafî” ya’nî sessiz zikir yapılmış olup, Hazreti Ali vasıtası ile gelen yolda da “zikr-i cehri” ya’nî yüksek sesle zikir yapılmıştır. Bütün tasavvuf yolları, İmâm-ı Ca’fer Sâdık hazretlerinde birleşmektedir, İmâm-ı Ca’fer-i Sâdık, iki yoldan Resûlullaha bağlıdır. Birisi babalarının yolu olup, Hazreti Ali vasıtası ile Resûlullaha bağlıdır. Bu yola “vilâyet yolu” denir. İkincisi anasının, babalarının yolu olup Hazreti Ebû Bekir vasıtası ile Resûlullaha bağlanmaktadır. Bu yola da “Nübüvvet yolu” denir, İmâm-ı Ca’fer-i Sâdık, hem ana tarafından Ebû Bekr-i Sıddîk soyundan, hem de, onun vasıtası ile Resûlullahtan feyiz almış olduğu için “Ebû Bekr-i Sıddîk, beni iki hayata kavuşturmuştur” buyurdu. Ca’fer-i Sâdık hazretleri, Resûlullahtan gelen Peygamberlik (Nübüvvet) üstünlüklerine Hazreti Ebû Bekir, Selmân-ı Fârisî ve Kâsım bin Muhammed bin Ebû Bekir silsilesi ile kavuşmuştur. Evliyâlık (velâyet) üstünlüklerine de, Hazreti Ali, Hazreti Hasan ve Hüseyin, Zeynel’âbidîn ve babası Muhammed Bâkır yolu ile kavuşmuştur, İmâm-ı Ca’fer-i Sâdık’ta bulunan bu iki feyiz ve ma’rifet yolu, birbirleri ile karışmış değildir. İmâm hazretlerinden, Ahrâriyye büyüklerine, Hazreti Ebû Bekir yolu ile, öteki silsilelere ise, Hazreti Ali yolu ile feyiz gelmektedir.

İmâm-ı Ca’fer-i Sâdık’ın ilimde, ma’rifette, zühd, takvâ, kanâat ve bütün güzel ahlâktaki üstünlüğünü, büyüklüğünü duymayan kalmamıştır. Büyükler gibi çocuklar arasında da meşhûr olmuştur. Hikmetli sözleri ve menkıbeleri (ibret dolu hayat olayları) her yere yayılmış, kitaplara yazılmıştır. Onun büyüklüğü ba’zı eserlerde şöyle anlatılmaktadır.

Ca’fer-i Sâdık; Muhammed aleyhisselâmın milletinin (dininin) sultanı, peygamberlik kemâlâtının (üstünlüklerinin) burhanı (delîli, senedi), hakîkatların âlimi, evliyânın gönüllerinin meyvası, Resûlullahın “sallallahü aleyhi ve sellem” vârisi, âriflerin, Hak âşıklarının serveri (önderi) idi. Zevk, aşk sahiplerinin rehberiydi. Tefsîr ilminde eşi yoktu. Namazda kendinden geçip düştüğü olurdu. Ca’fer-i Sâdık, Ehl-i beytten olup, Ehl-i sünnetin gözbebeğidir. Ehl-i sünnetin reîsi olan İmâm-ı a’zamın ma’rifette, tasavvuf ilimlerinde hocasıdır. Ehl-i sünnet vel-cemâat ve Ehl-i beyt sevgisi ile doludur. Ya’nî Ehl-i beyti sevenler ve onların yolunda gidenler, aslında Ehl-i sünnet olanlardır. Ehl-i beyte olan hakîki ve samîmi sevgisinden dolayı, İmâm-ı Şafiî’ye (ki, Ehl-i sünnetin imamıdır) “Rafızî” diyenler oldu. Halbuki O, kimseyi kötülemedi, hepsini sevdi. Nitekim bütün Ehl-i sünnet âlimleri, “Ehl-i beyti sevmek âhırete îmân ile gitmeye son nefeste selâmete, hidâyete kavuşmaya sebep olur” buyurdular. İmâm-ı Şafiî (radıyallahü anh) buyurdu ki: (Sizi sevmeyi, Allahü teâlâ Kur’ân-ı kerîmde emrediyor. Namazlarında size duâ etmeyenlerin namazlarının kabûl olmaması, kıymetinizi, yüksek derecenizi gösteriyor. Şerefiniz ne kadar büyüktür ki, Allahü teâlâ Kur’ân-ı kerîmde sizleri selâmlıyor).

Tasavvuf ilimlerinde yüksek ma'rifetlere kavuşmuş olan ve bu bilgileri arzu edenlere öğreterek onlara mürşidlik, rehberlik eden Ca'fer-i Sâdık, (radıyallahü anh) kelâm, tefsîr, hadîs ve diğer din ilimlerinde de yüksek derecelere ulaşmıştır. Bu ilimlerde kendisine izafe edilen eserler (risaleler) sonradan yazılmıştır. Din bilgisi üzerinde hiç kitap yazmadı. Kelâm ilminde, sapık i'tikâd (inanç) sahibi olan Ehl-i bid'ate ve felsefecilere karşı verdiği sağlam, vesîkalı cevaplar, bu husûsta yazılan Ehl-i sünnetin kelâm kitaplarında yer almıştır.

Ca'fer-i Sâdık hazretleri, Ehl-i sünnet i'tikâdında olmanın şartlarından birisi olan Peygamberimizin (aleyhisselâm) dört halifesinin üstünlük ve halifelik sırasını inkâr edenlere ve Eshâb-ı kirama dil uzatanlara, onları sevmeyenlere karşı vesîkaları ile cevap vermektedir. Birgün, bu konuda bozuk bir inanca sahip olan sapık birisi, gelip Ca'fer-i Sâdık'a dedi ki:

- Ey Ca'fer! Eshâb arasında, en üstün kimdir?

- Ebû Bekr-i Sıddîk, hepsinden üstündür.

- Böyle olduğunu nereden biliyorsun?

- Allahü teâlâ O'nun için, Resûlden sonra ikinci buyurdu. Bundan üstün şeref olmaz.

- Ali "radıyallahü anh", Resûlün yatağında, kâfirlerden korkmadan yatmadı mı?

- Ebû Bekir (radıyallahü anh), bir şeyden korkmadan mağaraya önce girdi.

- Kâfirlerden korkmasaydı, girmezdi. Halbuki, Allahü teâlâ, Resûlüne haber verip, Ebû Bekir'e "Korkma" dedi. Demek ki, korktu.

- O, Resûlullaha bir zarar gelirse diye korktu. Ayağını bir deliğe koydu. Yılan onu kaç kere ısırdı. Acısına katlanıp, Resûlü rahatsız etmemek için, ayağını çekmedi. Resûlü uyandırmamak için, hiç ses de çıkarmadı. Kendinden korksaydı, zehirlenerek, canını Resûle feda etmezdi.

- Mâide sûresi, ellisekizinci âyetinde, "Rükû'da iken sadaka verirler" diye medh olunan (öğülen) Ali'dir.

- "Allahü teâlâ mürtedlerle cihad eden bir kavim getirir. Allahü teâlâ bunları sever" âyet-i ke rîmesi, Ebû Bekir Sıddîk içindir ve daha çok yükseltmektedir.

- Bekâra sûresi ikiyüzyetmişdördüncü âyetinde, "Mallarını, gece, gündüz, gizli, göz önünde ve renler" medh olunan Ali değil midir?

- Ebû Bekr-i Sıddîk'ı medh eden (Velleyl) sûresi, şânını çok yükseltmektedir. Çünkü Ebû Bekir, kırkbin altın verdi. Kendisine hiç bırakmadı. Allahü teâlâ, Resûlüne, Cebrâil "aleyhisselâmı" gönderip "Ben Ebû Bekir'den râzıyım. O benden râzı mıdır?" buyurdu. Ebû Bekir, (Ben, Allahü teâlâdan râzı yım, râzıyım, râzıyım) diyerek cevap verdi.

- Tevbe sûresinin yirminci âyetinde "Hacılara su vermeği ve Mescid-i Haramı bina etmeği, imân etmekle ve Allah yolunda cihâd etmekle bir mi tutuyorsunuz? Hayır. Böyle değildir" Ali öğülmektedir.

- Hadîd sûresi, onuncu âyetinde, "Mekke'nin fethinden önce, sadaka verip, cihâd eden ile, fetihden sonra veren ve cihad eden bir değildir. Önce olanın derecesi daha yüksekdir." Ebû Bekir medh olunuyor. Ebû Cehl (Amr bin Hişâm bin Mugîre) Resûlullaha vurmak istedi. Ebû Bekir yetişip, ön ledi.

-Ali, hiç kâfir olmadı.

- Evet öyledir. Fakat, Allahü teâlâ, Tevbe sûresi, yüzbirinci âyetinde "Muhacir ve Ensârın önce gelenlerinden Allahü teâlâ râzıdır. Onlara Cennette sonsuz ni'metler vardır"ve Zümer sûresi, otuzüçüncü âyetinde, "Doğru haberle gelen ve O'na inanan için, Cennette, istedikleri her şey var dır." Ebû Bekir'in îmânını medh etmektedir. Başkasının îmânı, böyle öğülmedi. Mekke'de, Resûlullah her ne söylese, kâfirler, yalan söylüyorsun derdi. Ebû Bekir hemen yetişip, doğru söylüyorsun yâ Resûlallah derdi.

- İmrân sûresi, yüzellibeşinci âyetinde, Allahü teâlâ, **"Uhud gazâsında, şeytana uyup, dağılanlar"** diye şikâyet etmiyor mu?

- Âyet-i kerîmenin sonunu da oku. Bak ne buyuruyor. **"Onların bu kusurlarını affettim."** buyuruyor.

- Ali'yi sevmek farzdır. Şûra sûresi yirmiüçüncü âyetinde **"Size İslâmiyeti bildirdiğim ve Cenneti müjdelediğim için, bir karşılık beklemiyorum. Yalnız yakınım olanları seviniz"** buyuruldu ki, bunlar Ali, Fâtıma, Hasan ve Hüseyin'dir.

- Ebû Bekir’e duâ etmek ve O’nu sevmek farzdır. Allahü teâlâ, Haşr sûresi onuncu âyetinde, **“Mu hacirlerden ve Ensârdan sonra, kıyâmete kadar gelen mü’minler, yâ Rabbi! Bizi affet ve bizden önce gelen din kardeşlerimizi** (Ya’nî Eshâb-ı kiramı) **affet derler,”** buyuruyor. Hüseynî tefsîrinde diyor ki; (Âlimler buyurdu ki; Eshâb-ı kiramdan birini sevmiyen kimse, bu âyette bildirilen mü’minlerden olmaz. Bu duâdan mahrûm olur).

- Resûl aleyhisselâm, **“Hasan ve Hüseyin, Cennet gençlerinin üstünüdür. Babaları ise, daha üstündür”** buyurdu.

- Ebû Bekr-i Sıddîk için bundan daha iyisini buyurdu. Babam Muhammed Bâkır’dan işittim. Ceddim İmâm-ı Ali buyurdu ki, Resûlullahın (aleyhisselâm) huzûrunda idim. Başka kimse yoktu. Ebû Bekir’le Ömer geldi. Resûlullah buyurdu ki: **“Yâ Ali! Bu ikisi, Cennet erkeklerinin en üstünüdür.”**

- Yâ Ca’fer, Âişe mi üstündür. Fâtıma mı?

- Âişe (radıyallahü anha), Resûlullahın zevcesi idi. Cennette onun yanında olur. Fâtıma (radıyallahü anha), Ali’nin zev cesi idi. Onun yanında olur.

- Âişe, Ali ile harb etti. Cennete girer mi?

- Ahzâb sûresi, elliüçüncü âyetinde **“Resûlullahı incitmeyiniz. Ondan sonra, zevcelerini nikâh ile hiç almayınız. Bunların ikisi de büyük günâhtır”** buyuruldu. Beydâvî ve Hüseynî tefsîrlerinde diyor ki, “Bu âyet gösteriyor ki, Resûlullah vefât ettikten sonra da, O’na saygı göstermek için zevcelerine saygı lâzımdır.”

- Ebû Bekir’in halife olacağını, Kur’ân-ı kerîmde gösterebilir misin?

- Hem Kur’ân-ı kerîmde, hem Tevrat’ta ve hem de İncîl’de gösterebilirim. En’âm sûresi, yüzaltmışbeşinci âyetinde, **“Allahü teâlâ, sizi yer yüzünün halifesi yaptı, birbirinizin yerini tutarsınız.” Nûr sûresi** ellibeşinci âyetinde **“Îmân eden ve emirlerimi yapanlarınızı, yeryüzüne hâkim kıla cağımı söz veriyorum. İsrâiloğullarını halife yaptığım gibi, sizi de, birbiriniz ardı sıra halife yapa cağım”** buyurdu. Beydâvî ve Hüseynî diyor ki: “Bu âyet-i kerîme gaybten haber verip, Kur’ân-ı kerîmin, Allah kelâmı olduğunu ve dört halifesinin meşrû, haklı olduğunu göstermektedir.” Tevrat’ta ve İncîl’de, Feth sûresi son âyetinde **“Resûlullah ve O’nunla birlikte olanlar, birbirlerini her zaman ve çok severler ve her zaman kâfirlere düşman olurlar.”** Bütün Eshâb bildirilmekte ve Ebû Bekr’in şerefine işaret edilmektedir. Bu âyetin sonunda **“Eshâbının misâlleri Tevrat’ta ve İncîl’de bildirildi.”** buyuruyor. Ceddim Ali’nin haber verdiği hadîs-i şerîfte: **“Allahü teâlâ, hiçbir Peygamberine vermediği kerâmetleri bana verir. Kıyâmette mezardan, önce kalkarım. Allahü teâlâ, dört halifeni çağır buyurur. Onlar kimdir yâ Rabbi? derim. Ebû Bekir’dir buyurur. Yer yarılıp Ebû Bekir, herkesden önce mezardan çıkar. Sonra Ömer, sonra Osman, sonra Ali kalkar...”** buyuruldu.

Sapık, hemen söz alıp:

- Yâ Ca’fer, bunlar, Kur’ân-ı kerîmde var mı?

- Zümer sûresi, altmışdokuzuncu âyetinde **“Peygamber ve bunların şâhidleri, hesap için getiri lir”** buyuruldu. (Yahut şehîdleri getirilir.) denildi.

Yâ Ca’fer, şimdiye kadar, üç halifeyi sevmiyordum. Şimdi buna pişman oldum. Tövbe edersem kabûl olur mu?

- Çabuk tövbe et. Bu tövbe, se’âdetine alâmettir. Bu hâl ile âhirete gitseydin, dînin boşa giderdi.

İmâm-ı Ca’fer-i Sâdık, hadîs ilmînde sika (güvenilir) bir râvî olup ve kendisinden pek çok hadîs-i şerîf rivâyet edilmiştir. Bu hadîs-i şerîfleri, babasından, o da kendi babasından ve annesinden, Atâ bin Ebî Rebâh’dan ve Zührî gibi birçok râvîden alıp öğrenmiş ve kendisinden de Süfyân-ı Sevrî, Süfyân bin Uyeyne, İmâm-ı a’zam Ebû Hanîfe, Mâlik bin Enes, Ebû Eyyûb-i Sahtiyanî gibi zâtlar hadîs-i şerîf bildirmişlerdir. Hadîs-i şerîfler, Sahîh-i Buhârî’nin dışında kalan Kütüb-i sitte’nin hepsinde yer alır. Hadîs ilminde, İmâm-ı Şafiî ve Yahyâ bin Muîn, O’nun sika (güvenilir) olduğunu bildirmişlerdir, İmâm-ı a’zam Ebû Hanîfe, O’nun hakkında, “O’ndan daha fakîh (fıkıh ilmini bilen) kimse görmedim” buyurdu. Ebû Hâtem de, onun sika bir râvî olduğunu söylüyor. Sâlih bin Ebil-Esved, İmâm-ı Ca’fer’in “Beni kaybetmeden önce, her ilimden sorunuz. Benden sonra, size, benim gibi söyleyen birisini bulamazsınız” buyurduğunu haber verdi. Her ilimde üstâd, her ma’rifette mahirdi.

Doğruluğu ve sadâkati o kadar çoktu ki, bundan dolayı kendisine "Sâdık" lakabı verildi.

Resûlullahın "sallallahü aleyhi ve sellem" nurlu yolunu, hiç değiştirmeden, apaçık ve tam doğru olarak bugüne kadar ulaştırmada, Ehl-i sünnet âlimlerinin hizmeti çok büyüktür. Bu büyük hizmet için, aralarında vazîfe taksimi yapan bu âlimlerden îmân, inanç bilgilerini anlatıp öğretenlere "Mütekellimin" denildi. İbâdetlerin ve işlerin nasıl olacağı, haram ve helâli, farzı, vacibi öğreten âlimlere de "Fukahâ" dendi. Kalb ile yapılacak ve sakınılacak şeyleri öğreten ilme "Tasavvuf ve bu ilmin âlimlerine de "Mutasavvifîn", denildi. İşte İmâm-ı Ca'fer hazretleri, bu üçüncü ilmi anlattı, öğretti. Kelâm ve fıkıh âlimlerinin uğraştığı sahada ayrıca kitap yazmadı. Yoksa bu bilgilerde de, bütün âlimlerin ve evliyânın üstadı idi.

Bu büyük imâmın hayatı, hâli, ibret dolu menkıbeleri o kadar çoktur ki, anlatmak ve yazmakla bitirilemez. Okuyanların, işitenlerin gönüllerinde bu büyük velîye karşı, çok az da olsa sevgiye, muhabbete vesîle olması için menkıbelerinden ve hikmetli sözlerinden seçerek ba'zılarını yazıyoruz:

Bir gün devrin meşhûr âlim ve zâhidlerinden Dâvûd-i Tâî, Ca'fer-i Sâdık'ın (radıyallahü anh) yanına gelmişti. O'na dedi ki: -Ey Peygamberin "aleyhisselâm" torunu! Bana bir nasîhat ver. Çünkü kalbim karardı. O da buyurdu ki:

"Ey Dâvûd! Sen, zamanımızın en zahidi, Allahtan en çok korkanısın. Benim nasihatime ne ihtiyâcın var?"

"Ey Resûlullahın torunu. Sizin bütün yaratılmışlara üstünlüğünüz var. O büyük Peygamberin kanı damarlarınızda dolaşmaktadır. Onun için herkese nasîhat vermeniz, üzerinize vâcibtir, borçtur."

"Ey Dâvûd! Ben kıyâmet günü gelince, ceddim olan Muhammed "aleyhisselâmın" elimden yakalayıp: "Niçin bana hakkıyle uymadın?" demesinden korkuyorum. Bu işler, nesep (soy) işi değil, ibâdet ve amel İşidir. Dâvûd-i Tâî bu sözleri duyunca ağlamaya başladı ve dedi ki: "Yâ Rabbi! Onun varlığı Peygamberlik; soyundan meydana gelmiştir. Sözleri yaşayışı herkese senettir, delîldir. Dedesi Resûl) aleyhisselâm, annesi Betûl (Hazreti Fâtıma evlâdından) olduğu halde, böyle düşünürse, Dâvûd da kim oluyor ki, yaptıklarının bir Kıymeti olsun!" Hazreti İmâm mütevâzi ya'nî çok alçak gönüllü idi. Kimseyi incitmezdi. Her mü'mini kendisinden daha kıymetli bilirdi. Bir gün kölelerini çağırdı. Onlara dedi ki: "Geliniz, sizinle sözleşelim. Kıyâmet günü içinizden hanginiz kurtulursa, onun diğerlerine şefaatçi olması için birbirimize söz verelim!" "Ey Allahü teâlânın Resûlünün evlâdı! Sizin bizim şefaatimize ihtiyâcınız yoktur. Dedeniz Muhammed aleyhisselâm, re bütün insanların ve cinlerin şefâatçisidir." "Ben bu amellerimle, işlerimle yarın kıyâmet gününde ceddimin yüzüne bakmaya utanırım" buyurdu.

İmâm-ı Ca'fer hazretleri bir müddet halvet (yalnızlık) hâlinde kalmış, evinden re- İnsanlar arasına çıkmamıştı. Evliyânının büyüklerinden Süfyân-ı Sevrî evine gelip: "Ey Resûlullahın torunu! İnsanlar bereketli nefesinizden, faydalı sohbetinizden mahrûm kaldı. Niçin uzlete çekildiniz?" deyince buyurdu ki: "Şimdi böyle gerekiyor. (Zaman bozuldu ve dostlar değişti). Sözümüzün hakîkati meydana çıktı." ve şu iki beyti okudu:

Geçen gün gibi geçip gitti, vefa da,
İnsanların kimi hayâl, kimi ümitpeşinde.

Dostluk, vefa görünüşte kaldı aralarında,
Fakat kalbleri akreplerle dolu gerçekte.

Zamanın hükümdârı bir gece vezirine dedi ki: "Hemen git, İmâm-ı Ca'fer'i buraya getir. Onu hemen öldürmek istiyorum."

Vezir: "Evinde oturmuş, gece-gündüz ibâdetle meşgûl olan, devlet işlerine karışmayan bu kimseyi öldürmekten vazgeç!" Vezir, hükümdârı bundan vazgeçirmek için epey dil döktü. Fakat ikna edemedi. Mecbûren gidip çağırdı. Vezir çağırmaya gidince hükümdâr cellâtlara emir verdi.

"İmâm-ı Ca'fer içeri girince, ben başımdan külahımı çıkardığım zaman hemen başını vuracaksınız!"

Bir müddet sonra, İmâm-ı Ca'fer-i Sâdık hazretleri içeri girdi. Hükümdâr bunu görünce, derhal ayağa kalktı. Büyük bir tevâzu ile O'nu karşıladı. Koltuğuna oturttu. Kendisi edeble karşısına diz çöküp oturdu. Cellâtlar ve hizmetçiler şaşırıp kaldılar. Hazreti İmâma:

"Efendim, benden bir emriniz, isteğiniz olursa hemen emredin, yapayım" dedi.

Hazreti İmâm buyurdu ki: “Senden bir ricam yok. Beni bir daha yanına çağırma! Rabbime ibâdetten beni alıkoyma, başka bir şey istemem.”

Gitmek üzere ayağa kalktı. Hükümdâr, izzet ve ikramla onu uğurladı. Hazreti İmâm gittikten sonra vücûdunda bir titreme oldu, bayılıp düştü. Kendine gelince, veziri sordu: “Bu ne hâldir. Hani o zâtı öldürtecektiniz?”

Hükümdâr cevap verdi: “Hazreti İmâm içeri girince, yanında büyük bir arslan gördüm. Lisân-ı hâl ile bana, “Onu incitirsen seni parça parça ederim” diyordu. Bunu görünce ne yapacağımı şaşırdım.

Süfyân-ı Sevrî hazretleri, bir gün Ca’fer-i Sâdık’ın evine gitmişti. Huzûruna girip görüşmek için izin istedi. Kendisine izin verdi. Yanına geldiği zaman O’na dedi ki: “Ey Süfyân! Sen, zaman zaman sultan ile görüşüyorsun. O seni arıyor, sen de ona gidiyorsun. Ben ise, mümkün mertebe sultandan uzak duruyorum. Zamanın hâli bunu icâb ettiriyor. Yanımdan hemen çık, git”

“Bana bir hadîs-i şerîf nakletmedikçe buradan ayrılmayacağım, ey İmâm! Senden nasîhat alacak bir hadîs-i şerîf işitip gideyim.”

“Çok sözün sana faydası yoktur. Ben babamdan, o da babasından, dedem de babasından rivâyet ederek Resûlullahdan (aleyhisselâm) bildirilen üç şeyi anlattı:

Allahü teâlânın ni’metine kavuşan ve bu ni’metin devamlı olmasını isteyen kimse, Allaha hamd ve şükrünü çoğaltsın! Zira Allahü teâlâ Kur’ân-ı kerîmde İbrâhîm sûresi onuncu âyetinde, “Ni’metlerimin kıymetini bilir, emrettiğim gibi kullanırsanız, onları arttırırım. Kıymetini bilmez, bunları beğenmezseniz, elinizden alır, şiddetli azâb ederim”buyurdu.

Bir kimse, rızkı azaldığı zaman çok tövbe ve istiğfar etsin! Zîrâ Allahü teâlâ Nûh sûresinde tövbe ve istiğfar edenlerin, günâhlarını bağışlayacağını ve rızıklarını arttıracağını va’dediyor.

Bir kimse sultandan veya herhangi şeyden bir sıkıntı görürse ve bir belâya düçâr olursa “Lâ havle velâ kuvvete illâ billah-il-aliyyil-azîm” desin.

Bunun üzerine Süfyân-ı Sevrî, İmâm-ı Ca’fer’in elini tuttu ve O’na dedi ki: “hepsi bu üçü müdür?”

“Bunları iyi anla! Allahü teâlâya yemîn ederek söylüyorum ki, bunları yaparsan çok ihsânlara, iyiliklere kavuşursun.”

Bir gün Ca’fer-i Sâdık’a sordular “Allahü teâlâ, faizi niçin haram kılmıştır?” Buyurdu ki: “İnsanların birbirine iyilik yapmaları, ihsânda bulunmaları için, Allahü teâlâ onu haram etti. Faiz haram olmasaydı, birbirine karşılıksız iyilik yapan kalmazdı. Yapılan her iyiliğin karşılığı olarak dünyâda menfaat bekleyen çok olurdu.”

İmâm-ı Ca’fer-i Sâdık hazretleri duâsı makbûl olanlardandı. Allahü teâlâdan birşey istediğinde daha sözü bitmeden isteği verilirdi. Bir gün yalnız başına yolda gidiyordu. Kendisini sevenlerden biri de arkasından yürüyordu. Bir ara Ca’fer-i Sâdık hazretleri “Yâ Rabbi! elbisem yoktur, bana elbise gönder” buyurdu. Aniden bir paket içinde elbise geldi. Arkadan takip eden zât evlerine kadar geldi. Hazreti İmâma (Yâ efendim siz duâ ederken ben de âmin dedim. Eski elbiselerinizi bana verin) dedi. Bu söz Hazreti İmâmın hoşuna gitti ve elbiselerini ona verdi.

Bir şahıs, İmâm-ı Ca’fer hazretlerinden, Allahü teâlânın kendisine çok mal verip, çok hac yapması için duâ buyurmasını istedi. “Yâ Rabbi’ Buna elli hac yapacak kadar mal ver! diye duâ etti. O şahıs elli hac yaptı. Ellibirinci hac için Cühfe denilen yerde gusül edecekti. Sel geldi ve orada vefât etti.

Hakem bin Abbâs-ı Kelbî buyuruyor ki; “Benim Zeyd isminde bir amcam var idi. O Ca’fer-i Sâdık hazretlerine çok itirazda bulunurdu. Bir gün bir hurma mevzûsu açıldı. O anda çok itirazda bulundu ve dedi ki; Ca’fer-i Sâdık nerede, böyle işler nerede?.

Ca’fer-i Sâdık’ın bu işden haberi oldu ve şöyle buyurdu: “Yâ Zeyd-i Kelbî, eğer böyle bir şey varsa, Allahü teâlâ sana, kelb büyüklüğünde bir hayvan musallat etsin ki o hayvan seni helak etsin.”

Birgün Zeyd bir yere giderken, yolda köpek büyüklüğünde bir arslan saldırdı ve onu öldürüp ciğerlerini söktü. Bu olaydan sonra kimse Ca’fer-i Sâdık’a itirazda bulunmadı.

İmâm-ı Ca'fer-i Sâdık hazretleri, Ehl-i beyt'in en büyüklerindendir. Nûrlu kalbine akıp gelen ilmin ve feyzin çokluğu akıl ve dil ile anlatılamaz. İnce ma'rifetleri bildiren sözleri, nükte ve latifeleri çok meşhûrdur. Sayılamayacak kadar hikmetli sözleri vardır.

Buyurdular ki: "Beş kimsenin sohbetinden, ya'nî beş kimse ile beraber bulunmaktan sakın: Birincisi, yalan söyleyenden sakın. Çünkü ona dâima aldanırsın. Çünkü sana iyilik yapayım derken, kötülük yapar. İkincisi, cimriden sakın. Üçüncüsü, ahmaktan ya'nî aklı az olandan sakın. Çünkü en çok işine yarıyacağı zaman, seni bırakır. Dördüncüsü, kötü kalbli kimseden sakın. Çünkü işi bozulunca (düşünce) seni harcar. Beşincisi fâsıktan ya'nî günâh işlemekten utanmayan kimseden sakın! Çünkü, seni bir lokma ekmeğe satar."

"Bir mü'min kardeşine âit hoş olmayan bir iş duyarsan, birden yetmişe kadar özür kapısını araştır. Bulamazsan belki benim anlamadığım bir özür kapısı vardır de ve kapa."

"Müslüman kardeşinizden ma'nâsını anlamadığınız bir söz duyarsanız, iyiye yorunuz. Daha iyisi kabil olmayacak kadar iyiye yorumlayınız. Anlayamamaktan dolayı kendinizi ayıplayın."

"Bir hatâ işlediğiniz zaman istiğfar edin, hatâda ısrar helak olmaya sebeptir. Bir kimse geçim darlığı çekiyorsa istiğfara devam etsin."

Allahü teâlâ, dünyâya emretti ki: "Ey dünyâ, bana hizmet edene, sen de hizmetçi ol! Senin peşinden koşana da zahmet, sıkıntı ver!"

"Bu dört şeyi, her şerefli kimsenin yapması gerekir. Yapmaması ona yakışmaz:

1. Bulunduğu meclise babası gelirse ayağa kalkmak,

2. Misâfire hizmet etmek.

3. Yüz tane hizmetçisi olsa, muhtaç olmadığı zaman bineğine yardım istemeden binmek.

4. İlim öğrendiği hocasına hizmet etmek.

"Bir kimse, sevdiği bir malının elinde devamlı kalmasını isterse, ona baktıkça, "Mâşâallah, lâ havle velâ kuvvete illâ billahi (ya'nî, Allah'ın dilediği olur, kuvvet O'nundur) desin!"

"Malı ve evlâdı çok olmasını isteyen, nebatı (sebze) yemek çok yesin!"

"Din âlimleri (Fakîhler), sultanların, devlet adamlarının kapısına gidip, onlara yaltaklanmadıkça Peygamberlerin vekîlleridir."

"Namaz, her takvâ sahibi için yakınlıktır. Hac, her güçsüzün cihâdıdır. Bedenin zekâtı oruçtur. Amel (ibâdet, hayırlı iş) yapmadan karşılık bekleyen, yaysız ok atana benzer."

"Sadaka vererek rızkınızı çoğaltınız. Zekât vererek mallarınızı koruyunuz, iktisat eden, tasarrufa riâyet eden aldanmaz. Tedbirli, düzenli yaşamak, geçimin yarısıdır, insanlarla iyi geçinmek, aklın yarısıdır."

"Ana-babasını üzen, onlara isyan etmiş olur. Musibet zamanında dizini döven, sevâbından mahrûm olur. Allahü teâlâ sabrı, musîbet miktarınca indirir."

"Takvâdan (Allahü teâlâdan korkup haramlardan sakınmaktan) daha üstün azık yoktur. Susmaktan güzel şey yoktur. Bilgisizlikten zararlı düşman yoktur. Yalandan büyük hastalık yoktur."

"İyilik üç şeyle tamam olur.

1. O iyiliği yapmakta acele etmek.

2. Yaptığı iyiliği gözünde büyütmemek, dâima küçük görmek.

3. İyiliği yaparken, gizlice yapmak.

Günâhlara tövbe etmeyi geciktirmek, Allahü teâlâya karşı mağrur olmak, kibirli olmaktır." "Uzun emel sahibi olmak ve her şeyi sonraya bırakmak perişanlık ve düşüncesizliktir."

"Allahü teâlânın yarattığı işlere karışmak, felâketine sebep olur. Meselâ, Allah bana mal verseydi, hacca giderdim. Sıhhat verseydi ibâdet ederdim... gibi sözler söylemek, kişinin helakidir."

“Dört şey vardır ki, onların azı da çoktur 1- Ateş, 2- Düşmanlık, 3- Fakîrlik, 4-Hastalık.”

“Kız evlâtlar, ana-babası için hayır ve hasenattırlar. Oğlanlar ise, ni’mettirler. Hasenat sahibi olanlar sevâb kazanır. Ni’metlerden ise hesaba çekilir, suâl sorulur.”

“Bir kimse, kusur, günah işlediği zaman utanmıyorsa, yaşlandığı zaman pişmanlık duyup kötü işlerinden vazgeçmezse ve tehna bir yerde olduğu zaman Allahü teâlâdan korkmazsa, onda hayır yoktur.”

“Üç şey vardır ki, müslümanları çok azîz, şerefli eder:

1. Kendisine zulüm edeni affetmek.

2. Kendisine bir şey vermeyene iyilikte bulunmak.

3. Kendisini aramayanları, arayıp hâllerini sormak.”

Ca’fer-i Sâdık hazretlerinin, oğlu Mûsâ Kâzım için olan nasîhati pek meşhûrdur. Oğluna buyurdu ki:

“Ey oğlum, kendi rızkına râzı ol! Kendi rızkına râzı olan, kimseye muhtaç olmaz. Gözü başkasının malında olan, fakîr olarak ölür. Allahü teâlânın taksim ettiği rızka râzı olmayan, O’nu kaza ve kaderinde, dilediğini yaratmakta töhmet altında tutmuştur. Kendi kusurlarını küçük gören, başkasınınkilerini büyütmüş olur. Her zaman kendi kusurlarını büyük gör. Başkasının gizli bir şeyini açığa vuranın, evindeki gizli şeyler herkesçe bilinir. Kardeşi için kuyu kazan, o kuyuya kendisi düşer. Ahmaklar arasında bulunan horlanır, âlimler arasında bulunan hürmet görür.

- Ey oğlum, insanlara kızmaktan çok sakın, yoksa sana da kızarlar. Boş iş ve söze karışmaktan sakın, sonra aşağılanırsın.

- Ey oğlum, lehinde veya aleyhinde de olsa, hakkı, doğruyu söyle! Böyle yaparsan herkes seninle istişâre eder (danışır, fikrini alır).

- Ey oğlum, arkadaşlık yaptığın, ziyâretine gittiğin kimse, iyi ahlâk sahibi olsun, kötü ahlâkı olanlarla arkadaşlık etme, onlarla görüşme! Çünkü onlar, suyu olmayan çöl, dalları yeşermiyen ağaç, ot bitme yen topraktırlar.

-Ey oğlum, Allahü teâlânın kitabını okuyucu, iyilikleri emredici, kötülüğü nehy edici, sana gelmeyene sen gidici, seninle konuşmayanla konuşucu ol! İsteyene ver. Gıybetten, koğuculuktan sakın. Çünkü söz taşımak, insanların kalbinde düşmanlığı arttırır. İnsanların ayıplarını görme, insanların ayıplarını gören, onların hedefi olur.”

İmâm-ı Ca’fer-i Sâdık hazretlerinin, rivâyet ettiği hadîs-i şeriflerden ba’zıları şunlardır: Peygamber efendimiz (aleyhisselâm) buyurdu ki:

“Allahü teâlânın ni’metlerine kavuşan, bu ni’mete hamd ve şükür etsin! Rızkı azalan kimse, çok tövbe istiğfar yapsın. Sıkıntıya düşen, bir musîbete yakalanan kimse de, “Lâ havle velâ kuvvete illâ billâh” desin.”

“Allahü teâlânın hidâyete kavuşturduğunu kimse saptıramaz. Allahü teâlânın hidâyet vermediğini, kimse hidâyete erdiremez. Sözlerin en iyisi, Allahü teâlânın kitabıdır. Yolların en iyisi, Muhammed aleyhisselâmın gösterdiği yoldur. İşlerin en kötüsü, bu yolda yapılan değişikliklerdir. Bid’atlerin hepsi, dalâlettir, sapıklıktır.”

“İlim hazînedir. Anahtarı, sorup öğrenmektir. İlmi isteyiniz ki, Allahü teâlâ size merhamet etsin. İlim öğrenmekte dört kişiye sevâb vardır. Talebeye, hocaya, dinleyenlere ve onlara icabet edenlere.”

Rivâyet ettiği hadîs-i kudsî’de: “Lâ ilahe illallah kal’amdır. Bunu okuyan, kal’aya girmiş olur. Kal’ama giren de, azâbımdan kurtulur” buyuruldu.

İmâm-ı Ahmed bin Hanbel hazretleri (Müsned’inde) buyuruyor ki: Cebrâil’in (aleyhisselâm) Allahü teâlâdan naklen, Peygamber efendimize “Lâ ilahe illallah hısnî, men kâlehâ, dehale hısnî ve men dehale hısnî, emîne min azâbî” şeklindeki duâyı her kim rivâyet edenlerin isimleriyle, inanarak ihlâsla bir deliye veya hastaya okursa şifâ bulur.

□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□

1) Hilyet-ül-evliyâ, cild-3, sh. 192

2) Tezkiret-ül-huffâz, cild-1, sh. 166

3) Kâmûs-ul-a’lâm, cild-3, sh. 820

4) Tabakât-ı İbn-i Sa’d, cild-5, sh. 187

5) Vefeyât-ül-a’yân, cild-1, sh. 327

6) Şezerât-üz-Zeheb, cild-1, sh. 220

7) Mu'cem-ül-müellifîn, cild-3, sh. 145

8) Sıfat-üs-safve, cild-2, sh. 94

9) Miftâh-us-se'âde, cild-1, sh. 15, 343, cild-2, sh 39, 202, 538, 549, cild-3, sh. 94, 138, 140, 154, 300

10) El-A'lâm, cild-2, sh. 126

11) Tam İlmihâl Se'âdet-i Ebediyye, sh. 994

12) Fâideli Bilgiler, sh. 42, 72, 156

13) Eshâb-ı Kirâm, sh. 111, 114, 319

14) Şevâhid-ün-nübüvve, cüz: 7, sh. 11